

S SREČANJA FOLKLORNIH SKUPIN V HORJULU

Stare pesmi v starih plesih

Pomen nastopov folklornih skupin najbrž ni le v ohranjanju starih, vse bolj pozabljenih in odrinjenih ljudskih plesov, ampak prejkone tudi v ohranjanju starih ljudskih pesmi v njih.

V tem duhu je izzvenelo tudi letošnje srečanje folklornih skupin naše občine, ki je pod spodbudnim nazivom »Zaplešite z nami!« in v organizaciji občinske ZKO potekalo v prostorih osnovne šole v Horjulu.

Mali oder horjulske osemletke je bil kar pretesen za vse, ki so se zvrstili na njem. Skupaj se je predstavilo osem folklornih skupin (štiri šolske in štiri iz društev) s skupno kar štirinajstimi plesi in otroškimi igrkami.

Pa so se mali plesalci in plesalke iz OŠ »X. SNOUB« – Enot »Cveto Močnik« pod vodstvom Martine Preložnik kar bosi zasukali na odru in nam pričarali nekakšno igrco »slepe miši«. Enako bosi so priskakljali tudi otroci ŠKUD »Neže Pivk« iz Horjula (vodi jih Ida Intihar) z ljubkima igrkami »Most« in »Neve-sta«. Prepolna dvorana pa je s posebej bučnim aplavzom nagradila Folklorno skupino »Rožmarin« KUD Vnanje Gorice (vodja Barbara Anžel), ki je po značilnem »igralskem« uvodu, nato pa glasnem »Gremo raje plesat!« zaplesala več poskočnih štajerskih plesov. V ritmu živahnih štajerskih plesov so se zavrteli tudi folkloristi ŠKUD »Neže Pivk« Horjul pri KPD

»Ivan Cankar« Sentoš (pod vodstvom Irene Tomec) in plesalci PD Horjul (vodja Marko Lončar); kako so nekoč plesali Gorenjci (in si čez mizo »na izpadanje« podajali klobuke), pa so nam znova prikazali plesalci ŠKUD »Emil Adamič« z Dobrove (vodja Milena Černigoi), KPD Barje (vodja Irena Škroba, ki je tudi povezovala celotni program) in spretni plesalci s Sentošja.

Kot je že v navadi na takšnih srečanjih, kajpada ni manjkalo tudi starih plesov iz Prekmurja (folklorna skupina KPD Barje), Bele krajine (skupina PD Horjul pod vodstvom Andreje Rožnik), pa tudi Notranjske (skupina KPD »Ivan Cankar« s Sentošja in KUD Vnanje Gorice pod vodstvom Andreja Kuneja); otroci ŠKUD »Stane Sever« OŠ »Marjan Novak-Jovo« z Viča, ki jih vodi Milena Hrvatina, pa so nas s spletom svojih slovenskih plesov vnovič spomnili tudi, kako zveni dobra stara »Na planincih sončce sije«.

Od solističnih nastopov velja nemara še posebej omeniti mlade kulturnike s Sentošja: natančneje, mladega Romana Dolinarja, ki se je znova izkazal na svoji miniaturni argentinski harmoniki in solo-plesalko Špelo Gradolnik, ki se je »spontano« izločila iz svoje skupine in se pred odrom zavrtela še s predsedni- kom občinske ZKO Francem Malovrhom.

B. VRHOVEC

Ženski pevski zbor KUD »Marij Kogoj« s Turjaka

Z UVODNE PRIREDITVE »KOGOJEVEGA MESECA« NA TURJAKU

Orna grla sredi grajskih zidov

Dobra stara zborovska pesem ali pa moderna Lambada čisto prijetno zvenita tudi med debelimi grajskimi zidovi, ob katerih so se vrtinčili vsi mogoči zgodovinski tokovi – od turških obleganj, do zadnje vojne. Vsaj tako se je pokazalo že na prvi, uvodni kulturni prireditvi letošnjega »Kogojevega meseca«, ki ga je v počastitev spomina na zaslužnega skladatelja Marija Kogoj, ki je kar 25 let preživel na Gradežu pri Turjaku, pripravilo kulturno-umetniško društvo z njegovim imenom s Turjaka.

Fotografije graščine med znanim partizanskim obleganjem leta 1943, malokalibrski italijanski topič ob steni, baročno izrezljane skrinje in druga zgodovinska zapuščina gradu, vse to je obnovljeno prireditveno grajsko dvorano na prvi pogled prej polnilo z nadihom minule burne zgodovine, kakor s spominom na velikega glasbenega mojstra Marija Kogoj.

Zato pa so pesmi Moškega pevskega zbora KUD »Primož Trubar« iz Velikih Lašč, Zenskega pevskega zbora KUD »Marij Kogoj« s Turjaka in Mešanega pevskega zbora PD Horjul, ki so sestavljali jedro uvodne prireditve, ostale ljudske in brežčasovne – prežete zgolj s svojim neminljivim patriotično-čustvenim nabojem in ljubeznijo. Tako je tudi čisto preprostu ušesu znova prijala dobra stara »Jaz bi rad rdečih rož« ali pa »Prešernova« »Pod oknom«, ki so ju (poleg še dveh drugih

pesmi) pod vodstvom Jožeta Gačnika zapeli fantje iz Velikih Lašč. Ženski pevski zbor s Turjaka se je pod taktirko Olge Jež predstavil še s pesmijo več (skupno s petimi). Zbor po splošnem mnenju dosega čedalje višjo kakovostno raven, zato mu seveda niso mogle biti pretrd oreh pesmi: prekmurska »Vsi so venci bejli«, »Tam gori za našo vasjo«, »Kaj ne bi bila vesela«, »Kdaj pa rože cveto« in »Pojdam u Rute«, kjer se je izkazala tudi njihova solistka.

Mešani pevski zbor PD Horjul, ki ga vodi zborovodkinja Asta Jakopič, pa je s svojim programom (petih pesmi) le še potrdil renome, ki ga uživa v zborovskem petju. Zato je tudi tokrat občuteno in dovršeno zapel koroško »O ta preburna ženska stvar«, Simonitijsvo »Pod jasnim nebom rdeča roža«, predvsem pa igrivo Simonitijsvo »Debeli kum«.

Prireditve, ki jo je rutinsko povezoval Matko Zdešar, v njeno izvedbo pa je vložil veliko truda še posebej predsednik KUD »Marij Kogoj« Franc Pečnik, so, kot je že v navadi, dodatno popestrili tudi najmlajši. Učenka Mateja Zrnec s Turjaka je zrecitala Prešernovo »Turjaško Rozamundo«, skupina mladih plesalk in plesalcev pa se je zavrtela v ritmu Lambade in Rock an'Rolla. »Neobvezni« program v sklepnem, družabnem delu kulturnega večera pa so oblikovali: pevski sekstet domačega kuda, orglar Janko Kaplan in harmonikar Tone Centa-Tonček.

B. VRHOVEC

MOŠKI KOMORNI ZBOR IZ BREZOVICE

Gostovanje v Wiesbadnu

Na povabilo moškega komornega zbora Wiesbaden-Sonnenberg so se brezovski pevci udeležili praznovanja 125-letnice njihovega zbora. To je bilo doslej že tretje gostovanje v Zahodni Nemčiji in je med pevci obeh zborov in njihovimi družinami staklo trajne medčloveške vezi.

Zbor se je pod vodstvom prof. Janeza Boleta pripravil dalj časa in v času svečanosti prireditve v Wiesbadnu nastopal trikrat. Prvi nastop je bil na prostem v mestnem parku, kjer je bil celodnevni program vseh nastopajočih zborov: Moški komorni zbor Wiesbaden-Sonnenberg, Chor de Stadt Kefar Lava iz Izraela, Moški komorni zbor

Cantilema Wrocław Poljska, Rybin-Chov Moskva, Moški komorni zbor NOR DAR ERIVAN ARMENIJA in Moški zbor Brezovica.

Naslednji dan je naš zbor imel koncert v Holzhäusern, kjer smo doživeli prirčen sprejem in ovacije na koncertu. Tudi srečanje po koncertu je bilo nadvse prijetno. Zadnji dan gostovanja smo skupno z ostalimi zbori peli v 1300-sedežni zdraviliški dvorani.

Potovanje v obe smeri je bilo sicer naporno, saj je trajalo v eno smer 12 ur, vendar je pesem skrajšala tudi razdaljo.

EDVARD VELKAVRH

Jezerčani imajo radi svoji kapelici

Preprosto, pa vendarle prirčno, brez nepotrebnega postavljatva ali kakšnega prekomernega lišpa.

Tako nekako bi lahko rekli za slovesno prireditev, s katero so krajanje Jezerca pri Podpeči v soboto, 19. maja odprli (posvetili) svoji obnovljeni vaški kapelici.

Jezerčani, ki so se tega oblačnega sobotnega popoldne zbrali pred starejšo kapelico v starem jedru vasi, kjer je potekal prvi del otvoritvenega obreda, so pravzaprav praznovali dva dogodka: razen odprta samih kapelic, vsekakor tudi na novo obnovljeno versko svobodo, ki je morala v zadnjih desetletjih skozi marsikako preizkušnjo.

Starejša kapelica (stara je okrog 150 let), ob kateri je nekoč tekla glavna pot v Tomišelji, so zgradili predvsem zato, da bi opominjala popotnike, ki so potovali v ta kraj. Tu naj bi vsaj za hipce postali in se

zamislili, če že ne pomolili. Srpva je bila kapelica nekoliko nižja, leta 1924 pa so vrhni del dozidali in vanj vgradili stilizirano božje oko, ki naj bi opominjalo: Bog te vselej in povsod spremlja.

Mlajša kapelica sv. Janeza in sv. Ane (zgrajena leta 1905), kjer sta krajevna župnika Lojze Kočar in Vinko Malovrh opravila drugi del obreda, pa je bila zadnje postajališče za pokornike, ki so poslednjič odhajali iz vasi. Kapelico so Jezerčani lani nekoliko dvignili, saj se je sprico erozije časa praktično znašla že pod cesto. Tu sta stopila pred obredno mizico tudi 91-letni Vid Mazi in leto dni mlajša Ivanka Omejc – edini še živeči prič pri prve posvetitve, cerkveni mladinski pevski zbor iz Preserja pa je pod vodstvom Staneta Knapa vnovič zapel venček starih cerkvenih pesmi.

B. VRHOVEC

GRAD LESIČJE PRI ŠKOFIJCJI

Zadnji graščak

Ko se je pred kakšnimi tremi leti na Škofljici prvič slišala eksplozija iz Lesičja, so krajanje sprva mislili, da gre za kakšno nesrečo v vojašnici, ki se nahaja v bližini. Vendar pa se je kmalu zvedelo, da bo eksplozija še več, saj bodo z njo porušili del hriba Molnik za izgradnjo južne obvoznice. Škofljčanom je Molnik priljubljena izletniška točka. Dostop do njega je zaradi ceste v izgradnji že sedaj otežen, ko pa bo južna obvoznica dejansko začela obratovati (kdaj, se sploh ni dalo zvedeti, dela še nekaj časa stojijo), si bodo morali poiskati nekaj drugega. Da ne omenjamo, koliko hektarjev dreveja je bilo uničenih in koliko jih bo še, ko se bodo izpušni plini iz avtomobilov na novi cesti spravili nadnje.

Vendar nas tokrat ne zanimajo toliko cesta in ekološki problem. Med eno od eksplozij so se namreč porušili hlevi gradu Lesičje, ki je samo kakšnih 500 m oddaljen od gradbišča. Preden pogledamo, kaj danes tare grad oziroma njegove oskrbnike, se ozrimo malce v zgodovino. Grad je v 16. stoletju dal sezidati Leonhard Merherič, ki ga je nato zapustil svojemu posinovljen- cu. Grad je zamenjal kar nekaj lastnikov, predvsem o čudovitih nasadih rož, ki so ga obdajali, pa je pisal tudi Valvazor.

Med drugo svetovno vojno je v gradu imela svojo postojanko Črna roka. Posebej znan je primer pred kratkim preminule Angelce Kumše, ki ji je uspel nenavaden podvig, ko so se skupaj s še ducatom žensk peljali na morišče, je pobegnili iz krempljev domobrancev.

Po vojni so v Lesičju živeli priseljenci, ki so prišli iskati srečo v ta del Slovenije. Tam so bili Primorci, Notranjci, Hrvatje, Nemci, Makedonci, celo dve nemški družini sta bili.

O nadaljnji usodi gradu Lesičje pa nam je nekaj več povedala Marija Oblak – Čarni, direktorica Arhiva republike Slovenije: »Potem, ko so se iz gradu izselili zadnji stanovanjci, je bilo posestvo nacionalizirano. Sprva je bila tam vojašnica, ki se je nato preselila v dolino Lanišče.

To splošno družbeno premoženje je tako dobil Etnografski muzej. Grad je sicer začel obnavljati. Naredili so betonske hodnike, nato pa so odnehali, ker so bili stroški preveliki. Grad je bil prepuš-

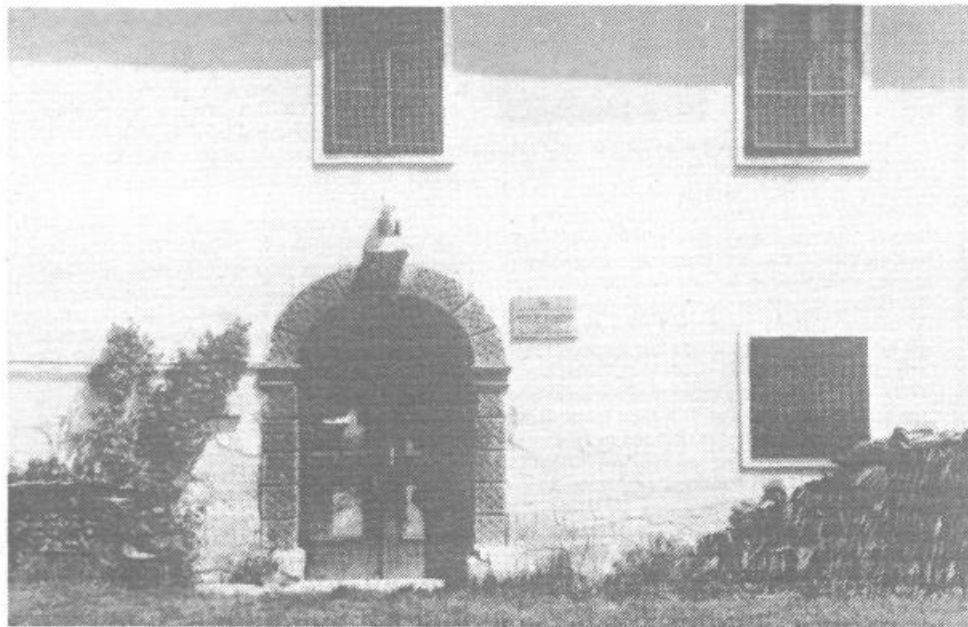
čen sam sebi in ljudem, ki so iz njega odnesli prav vse, celo parket. Ostanek le-tega smo sicer našli, vendar je bil preveč uničen, da bi ga lahko restavrirali. Vsa okna so bila razbita, zidovi pa dokaz neverjetne nadarjenosti mladih za vse mogoče grafič. Konec sedemdesetih let je bil grad dan v upravo našemu arhivu. Seveda smo se takoj lotili zaščitniških del. Obnovili smo streho in naredili ograjo, da vandali ne bi še naprej uničevali Lesičje. Leta 1980 smo zaradi stabilizacijskih ukrepov prekinili s sanacijo (čeprav smo po zakonu iz leta 1977 imeli dovolj sredstev). V zadnjih nekaj letih pa so se stvari spet začele premikati na boljše. Arhiv Slovenije je v gradu nastanil oskrbnika Boštjana Smoleta z družino (pa psom in kozo, če smo natančni). Električni tok, vodo in telefon je arhiv ponovno napeljal, čeprav so v vodnjaku na dvorišču našli cevi, mogoče ostanke vodovoda iz zadnje vojne. Dve sobi v gornjem nadstropju so preuredili v arhivsko skladišče, edino z lesenimi policami, kjer ima državni sektor za gospodarstvo shranjene razne projekte in načrte po letu 1945. Danes denar za ta dela prihaja iz republiškega sklada, sam arhiv namreč ni samostojna ustanova, ampak je del Sekretariata za pravosodje in upravo.

Kako pa v prihodnosti? »V hlevih, ki jih seveda nameravamo ponovno zgraditi, bi želeli narediti filmski depo. Področje je umaknjeno iz mesta, pa tudi zrak je čist, čeprav se sprašujemo, koliko časa še, zaradi obvoznice seveda. Ta filmski depo bi vseboval vso slovensko filmsko produkcijo (od leta 1904, ko je bil posnet prvi film na Slovenskem). Okoli 1000 filmov je za sedaj uskladiščeno v Virantovi ulici,« je zaključila gospa Čarnijeva.

Krajevna skupnost Škofljica je nameravala ob gradu postaviti spomenik ubitim žrtvam Črne roke, vendar do realizacije ni prišlo.

Najbrž se sprašujete, kje je zadnji graščak Boštjan na slikah. No, kot pravi graščak se seveda ne slika, pač pa njegov portret visi na grajski galeriji portretov. Če pa ga želite videti, pridite in si grad Lesičje oglejte, saj Slovenci vse raje hodimo na sprehode, predvsem pa čuvamo naše znamenitosti, mar ne?

IRENA PIRMAN

Pročelje gradu z napisom Arhiv SRS

Slovesnost pred starejšo kapelico